

SCOL'A ROMANA.

FÓIA PEDAGOGICA PENTRU INAINTAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

cu concursulu Domniloru: Dr. **A. P. Alexi**, prof. gimn. in Naseudu, **V. Gr. Borgovanu**, prof. prep. in Gherl'a, Dr. **D. Barcianu**, prof. semin. in Sibiiu, **T. Ceontea**, prof. prep. in Aradu, Dr. **A. Gram'a**, prof. de teol. in Blasiu, **I. Lazariciu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, Dr. **P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m.

de

Max. Popu,

prof. gimn. in Naseudu.

Vasile Petri,

prof. preparandialu em.

Apare in tóta Marti'a si còsta pe 1 anu 4 fl., pe $\frac{1}{2}$ 2 fl. Prenumeratiunile sunt a se adresá la redactiune in Naseudu (Nassot, Transilvani'a).

Naseudu, 29-a Aprile 1880.

Pentru inserate se respunde de siru 5 cr. si tax'a timbrului câte 30 cr. de fie care publicatiune. Scrisori nefrancate nu se primescu, anonime nu se considera.

Instructiunea din istori'a naturala in scól'a poporala.

(Urmare.)

3. Materialulu de propusu.

A statorí cuantitatea materialului de propusu, nu este lucru usioru. Aici lesne se póte intemplá impartitoriului se audia: E usioru a face unu planu de batalia dela més'a verde, dar' e greu a-lu esecutá. E usioru a dictá se se propuna atát'a séu atát'a, dar' e greu de realizatu. Recunóscemu si noi acést'a intru atát'a, intru câtu scól'a se cérca prea neregulatu. Dar' scimu si aceea, cà invetiatoriulu consciu de misiunea sa, invetiatoriulu, care este invetiatoriu din convingere, séu din aplicare, nu numai asursu de impregiurari, nu se va spariá a priori, ci dupa prax'a avuta, séu ce o va avé, se va convinge, déca cuantulu, ce-lu propunemu, trece in adeveru marginile posibilitatii, si la timpulu si loculu seu va puté se-si face reflexiunile sale sine ira et studio.

Un'a inse trebue se observamu, ca noi adeca din capulu locului nu putemu luá in consideratiune neregulat'a frecuentare a scólei, pentru-ca déca amu face acést'a, atunci amu gatatu cu tóte, atunci a face planu de invetiamentu séu a scrie unu singuru cuventu in privinti'a metodică-didactica, ar' fi timpu pierdutu. Repetimu, ceea ce

amu disu mai susu, cà avemu inaintea ochiloru o scóla bine frecuentata.

Incâtu inse esperienti'a trista ne arata marea neregularitate séu mai adeveratu negligerenti'a in cercarea scólei, traimu in aceea sperare, ca lucrulu se póte emendá spre bine, numai toti cei chiamati se-si faca datoriile loru conscientiosu.

Ne plângemu cu totij in contr'a legiloru scolare. Avemu cauza, càci vedemu tint'a loru; nu avemu inse cauza de a nu ne folosí de prescri-sele loru in ceea ce privesce frecuentarea scólei. Numai câtu e tristu, cà consideratiunile trecu cu vederea interesulu comunu.

La alegerea materialului de propusu are se servésca de base timpulu, de care póte dispune invetiatoriulu. Anulu scolasticu are se dureze celu puçinu optu luni. Se luamu, cà o luna trece in serbatori si ferii cu ocaziunea acelor'a. Mai remanu siepte luni séu 30 de septemâni de scóla. Luandu dóue óre pre septemâna, ar' fi de impartítu materialulu pre 60 de óre.

Cu consideratiune la acestu tempu se póte tractá in cei doi ani urmatoriulu materialu:

Anulu alu treilea (clasea a III-a).

Din zoologia.

1. Pisc'a	5. Porculu
2. Cânele	6. Calulu
3. Vac'a	7. Siórecele
4. Oea	8. Gain'a

9. Gânsce'a	16. Viper'a
10. Rati'a	17. Pastravulu
11. Porumbulu	18. Somnulu
12. Rundunéu'a	19. Gândaculu de Maiu
13. Siopârl'a	20. Locust'a verde (co-
sasiulu)
14. Salamândr'a	21. Albin'a
15. Brósc'a comuna	22. Fluturulu de varza
- Caracteristicu: Animale — zoologia.

Din botanica.

1. Fasolea	4. Secar'a
2. Mazarea	5. Masalariti'a
3. Porumbulu	6. Ciumafai'a
- Caracteristicu: Plânte — botanica.

Din mineralogia.

1. Sarea	4. Aram'a
2. Pétr'a acra	5. Carbunele de piétra
3. Fierulu (otielu)	
- Caracteristicu: Minerale — mineralogia.

Anulu alu patrulea (clasea a IV-a).

Din zoologia.

Repetitiune.

1. Pisi'e'a	1. Leulu
2. Cânele	2. Lupulu (vulpea)
3. Vac'a	3. Bibolulu
4. Óea	4. Capr'a (capriór. cerb.)
5. Porculu	5. Porculu selbaticu
6. Calulu	6. Asinulu
7. Siórecele	7. Sobolulu

Caracteristicu: Animale sugatórie.

8. Gain'a	8. Poturnic'a
9. Gânsce'a	9. Lebed'a
10. Rati'a	10. Rundunéu'a de apa
11. Porumbulu	11. Barz'a s. cocostirculu
12. Rundunéu'a	12. Cuculu

Caracteristicu: Paseri.

13. Siopârl'a	13. Crocodilulu
14. Viper'a	14. Boa
15. Salamândr'a	15. Tritonulu
16. Brósc'a ordinara	16. Brotacelulu

Caracteristicu: Reptilie.

17. Pastravulu	17. Crapulu
18. Somnulu	18. Stiu'e'a

Caracteristicu: Pesci.

19. Gândaculu de Maiu	19. Ragacea s. radasc'a
20. Locust'a verde	20. Locust'a caletória

21. Albin'a	21. Furnic'a
22. Fluturulu de varza	22. Fluturulu de metasa
- Caracteristicu: Insecte.

Din botanica.

Repetitiune.

Nou.

1. Fasolea	1. Lucern'a
2. Mazarea	2. Jugastrulu
- Caracteristicu: Plante leguminóse s. pastaióse*).
3. Porumbulu	3. Graulu.
4. Secar'a	4. Alaculu (ordiulu)
- Caracteristicu: Plante ierbóse s. cereale.
5. Masalariti'a	5. Matragun'a
6. Ciumafai'a	6. Cucut'a
- Caracteristicu: Plânte veninóse.

Din mineralogia.

Repetitiune.

Nou.

1. Sarea	1. Sarea amara
2. Pétra acra (alaunulu)	2. Salitr'a
- Caracteristicu: Sári.
3. Fierulu (otielu)	3. Plumbulu
4. Aram'a	4. Argintulu (aurulu)
- Caracteristicu: Metale.
5. Carbunele de pétra	5. Naft'a s. oleiu de pétra
- Caracteristicu: Minerale ardietórie.

In fine adaugemu schiti'a unei lectiuni de proba.

Porculu.

1. Form'a: Capulu latu, deasupr'a mai îngustu, se finesce intr'unu plitu la vervu rotundu. Grumadiulu: scurtu, candu-i grasu abia se póte deosebí de trunchiu. Gur'a: falc'a de desuptu mai scurta cá cea de asupr'a, din ambele esu câte doi colti, cari la porci suntu mai mari decâtu la scrófe. Urechile: lungi, la unii redicate in susu, la altii plecate in diosu. Trunchiulu, cându-i grasu, fórte grosu, abia potu fugí. Unghii: crepate, dóue ajungu josu, dóue mai mici nu. Cód'a: cârligata.

2. Coperementulu: peri, pre spate mai tari si mai lungi, ceialalti mai scurti si mai slabi, pentru aceea mai indoiciosi.

3. Colórea: alba, négra, bruneta, pestritia.

*) Dupa Botanic'a de Nanianu. Se observa, cá s'a luatú in consideratiune caracteristic'a familieloru, deórace impartirea in serie si apoi subimpartirea acestor'a trece preste capacitatea prun-ciloru din scól'a poporala.

4. Nutrementulu: bucate, farina, te-ritie, baraboi, buruene, iérba.

5. Traiesce: in curte, grasdiu, la câmpu, in ciurda. (Parabol'a despre fiulu ratecitu).

6. Insusiri: iubesce locuri morastinóse, sapa bucurosu — Porcariulu.

7. Folosulu: carnea (próspeta, afumata, cârnatiu, cartabosiu, siunca, fripta, fiérta). Un-sórea, slanin'a, pielea, pierii, uciderea porciloru.
(Va urmá).

Reuniunea mariana.

Convictiunea, cumca ómenii in asociare potu efectul lucruri cu multu mai mari, decâtu potu singuratecu, a produsu spiritulu de intrunire si acest'a feliu de feliu de asociatiuni si reuniuni pre tóte terenele. Acestu sorginte 'lu au si reu-niunile invetiatoresci, cari lauda Domnului s'au popularisatu fórte tare si intre invetiatorii romani.

Ne-amu decisu a deschide colónele fóiei nóstre pentru tóte reuniunile si vomu tiené — încátu ne va fi cu putentia — pre lectorii nostri in curentu despre activitatea acelor'a.

Inceputulu 'lu facemu cu reuniunea Mariana, care-i reuniunea invetiatoriloru din fostulu dis-trictu alu Naseudului si tienutulu din giuru.

Acést'a reuniune a intratu in viétia in 2 Iuniu 1878 st. n. cându se tienù prim'a adunare generala in opidulu Naseudu, pre basea statutului aprobatu de Inaltulu Ministeriu de cultu si in-vetiamentu.

Numerulu membriloru pâna astadi este 91 si anume: 74 invetiatori, 6 profesori, 10 preoti, unu economu, ér' fondulu consta din sum'a mo-desta de 97 fl. 47 cr. v. a. care incurge din taxele membriloru, deórace pâna acum nu s'a bucuratu de nici unu donu de nicairi neci in bani, neci in carti. Speramu inse, ca domnii autori romani, luându in consideratiune starea materiala a reuniunei, voru daruí câte unu esem-plariu din opurele loru pentru bibliotec'a aceleia.

Estragemu din actele adunarii generali prime urmatóarele:

1. Constituirea pre basea statutului apro-batu. Presiedinte: Maximu Popu; vice-presie-dinte: Cosm'a Anc'a; secretari: Petru Tofanu, Iacobu Popu; casariu si bibliotecariu: Teodoru

Rotariu; controloru: Gavriila Morariu; membrii in comitetu: Isidoru Thithieni, Iacopu Popu sen., Ioane Jarda, Ioane Draganu, Mihaiu Domide si Ioanu Mironu.

2. Indrumare la propunerea limbei, impre-unata cu unu exercitiu practic cu si anume trac-tarea unei bucati de cetire in a II-a clase a scólei normali, tractatu de Ioanu Jarda.

3. Indrumare in propunerea economiei in scól'a elementara, tractatu de Teodoru Rotariu.

4. Indrumare in aplicarea aparatelor fis-icali prescise pentru scólele elementari, impreu-nata cu exercitii practice, tractatu de Iacobu Popu sen.

5. Indrumare la instruirea in gimnastica concomitata asemenea de exercitii practice, trac-tatu de Petru Tofanu.

6. Infintierea de reuniuni filiali. S'au in-fintiatu patru reuniuni filiali. Reuniunea I, re-siedinti'a Naseudu, presiedinte Cosm'a Anc'a. Reuniunea II, resiedinti'a Sangiorgiu, presiedinte Mihaiu Domide. Reuninnea III, resiedinti'a Bis-ritia, presiedinte Alesandru Silasi, protop. tr. Bistritia. Reuniunea IV, resiedinti'a Monoru, pre-siedinte Isidoru Thithieni.

Adunarea generala se tine odata in anu, cele filiali de dóue ori. In aceste din urma se iau cu deosebire tractate practice. Tractatele — încátu ne concede spatiulu — le vomu publicá in colónele acestei foi. Se observa, ca senatele scolari confesiunali — cu puçine esceptiuni — au decisu a dá invetiatoriloru diurne, pentru cá se póta participá la adunarile reuniunei, ceea ce dovedesce unu interesu viu façia de reuniune, respective de invetiatori.

A dou'a adunare generala s'a tinutu la 4 si cinci Iuniu in opidulu Sangiorgiu.

Din actele aceleia insemnamu:

1. Raportulu comitetului centralu, despre activitatea reuniunei, a cassariului despre starea averei, alegerea comisiunei pentru censurarea socotelorlu.

2. Modificari in statute. Aceste modificari s'au ascernutu la Inaltulu Ministeriu pre calea inspectoratului regescu de scóle. Cu durere inse trebue se spunemu, ca pâna mai ieri inca nu erau trimise si acést'a din cauza, ca dlu inspec-tore se trudesce cu ide'a de a infintia o reuni-

une comitatensă pentru invetiatorii de tóte natiunile și confesiunile din comitatulu Bistrița-Năsăud. Încătu e acést'a realisăvera, scimu înainte din pertractările comiteteloru municipale și a comisiunilor permanente și administrative. Altcum vomu reveni la acestu obiectu — dându-nise ocașiune — cătu de curundu.

3. Raportulu comisiunei despre statorirea unui planu de invetiamentu și mai alesu despre uniformitatea espresiuniloru în comandă.

4. Despre frângerile diecimale, tractatu de Isidoru Thithieni.

5. Tractare practica: „despre substantivă“ de Ștefanu Utalea.

6. Tractare practica din invetiamentulu intuitiv: masalariti'a, ciunafai'a, cucut'a, de Bartolomeiu Șiorobetea.

7. Statorirea definitivă a regulamentulu despre reuniunile filiali.

8. Raportulu comisiuniloru ce au criticatu tractatele practice.

9. Conclusulu că: fiacare invetiatoriu se pórte diariu detaiatu despre materialulu propusu și la prim'a adunare generală se se raporteze despre resultatu.

Adunarea generală proxima se va tiné în Borgo-Tiha. Diu'a se va anunțá la timpulu seu. Atâtu statutulu, cătu și regulamentulu se voru publicá, dupace modificările făcute voru fi obținutu aprobarea mai înaltă.

Invetiamentulu intuitiv în scól'a poporală.

De Ioanu Dariu.

Cursulu I.

(Urmare).

7. Convorbirea despre obiecte, cari în momentul instruirii nu se potú aflá înainte simțuriloru eleviloru, fiă pentru-ca invetiatoriulu le-a trecutú cu vederea din cauză, ca ei au avutú ocașiune a le privi adeseori și acum ar mai fi de lipsă numai se le improspeteze reprezentatiunile căscigate despre ele, fiă ca pentru marimea séu calitatea lorú neplăcută nu s'au pututu aduce în scólă, în principiu se deosebesce pușinu de cealaltă instruire, dar' și aci convorbirea se-si urmărésca scopulu ei; adeca obiectele absente se se arete celu pușinu în icóne, modele, séu în parti singurate, séu în casu de necesitate se se folosésca de unu altu obiectu analogu.

Spre scopulu acest'a invetiatoriulu 'și va dá silinti'a din anu în anu, că se-si formeze o colecțiune numerósa de obiecte, icóne, modele, parti singurate din obiecte mari, etc. spre a se puté folosi cu succesu de ele la timpulu seu.

8. După o intuițiune cu luare aminte asupra obiectulu, urméza adeverat'a numire, precum a întregulu asia și a partiloru, după aceea cuprinsulu și desemnarea mărimei, form'a și colórea, cantitatea, combinarea, pozițiunea și calitatea partiloru esterne și interne, o privire cu luare aminte preste asemenarea și neasemenarea séu compararea, originea, materi'a, cauz'a și efectulu, întrebuintierea și scopulu, folosulu și daun'a și în fine aplicare morală.

9. Pentru desfășurarea puncteloru cerute în punctulu 8, se cere, că la tractare se se observeze unu planu determinatu. După tractarea acelor puncte, se face o descriere a obiectulu în propositiuni principale, ce se rostescú mai întâi de școlari singurate, apoi în comunu.

10. Cu cătu școlarii sunt mai nedesvoltati, cu atâtu tractarea se fiă mai simplă, se se marginésca numai prelungă ce e mai de capetenie.

11. La tractarea propriă lucrulu de capetenia e, că școlarii se fiă de sine activi, însi se privésca, se cugete și se se pronuncie asupra celor observate. Lucru naturalu, ca de multe ori — de nu la totu pasulu, se cere și conducerea invetiatoriulu, care prin esplicari și întrebări nimerite ajută școlariloru spre a ajunge la resultatulu cautatu.

12. Pentru-că invetiamentulu intuitiv se fiă cătu se póte de interesantú și instructivú, se se întretiese ici coléa istoriére morale și religióse, cari cele mai multe se potú luá din istori'a bíblica, de cumva cursulu istorii nu s'ar fi începutu mai târziu că invetiamentulu intuitiv. Nu de mai pușinu interesu sunt pentru scopulu acest'a: proverbele, fabulele, gâciturile, basmele, parabolele, contempleri din viétia, dar' a caroru formă și cuprinsu nu trecú nici odată preste facultatea de întielegere a elevulu.

13. Invetiatoriulu se asculte cu luare aminte limbagiulu copilulu și din acestu substrasú se-si începă limbagiulu seu, care totdeun'a trebuie se fiă de modelu înaintea eleviloru sei.

14. Se-si lase adeseori se repeteze în chor răspunsuri și propositiuni singurate. Dar' și aci se se pastreze totdeun'a adeverat'a intonare atâtu a cuvinteloru singurate, cătu și a propositiunei întregi.

15. Micuții se nu se silésca a răspunde totdeun'a în propositiuni întregi, carea trebuie se rămăna că regula și mai departe*).

16. Se se repeteze cătu mai desu cele deja invetiate, dar' și aci trebuie se se pastreze adeveratulu scopu alu repetițiunei, adeca copii se nu fiă necesitati a repeti totdeun'a din cuvântu în cuvântu, adeca ad literam, cele deja invetiate, ci numai într'acolu se tintésca, că se se reintipărésca mai adêncu în memori'a lui reprezentatiunile deja căscigate.

*) Parere individuală.

17. Form'a propunerii trebuie se fie o conversațiune liberă și amicabile (adeca aceea, pre care dela natura o observéza și mamele în creșterea fiiloru lor) mai cu deosebire la cei micuți, unde se afla asia de pușine reprezentatiuni în spiritulu lor, unde limb'a e asia de pușinu exercitata și unde preste aceea domnesce prea multa șfala în ei. De altmintrelea în genere la invetiamentulu intuitivu se recoménda cu totu deadinsulu form'a catechetica.

De o însemnatate deosebită este în fine alegerea și ordinarea materii invetiamentulu intuitivu după principiile pedagogice-didactice. Principiile, cari sunt a se observá la ordinarea materii acestui obiectu de invetiamentu sunt totu acelea, cari sunt și la celelalte obiecte de invetiamentu, adeca: se pasimu dela usioru la mai greu, dela simplu la mai compus, dela ce e mai aprópe la ce e mai departe și dela ce e mai interesant la ce e mai pușinu interesant.

În cele din urma se consideramu și diferitele raporturi ale școléi, anume: despartiamintele, numerulu scolariloru, punctulu de vedere alu școléi, genurile scolariloru, calitatile, pozițiunea și împrejurimea loculu, tot atâtea modificatiuni diferite, pre cari în tractatulu meu nu le voiú puté respectá în tóta vigórea lor, de óre ce ar fi preste putinția într'unu cursu asia de micu; de aceea voiú aretá numai firulu liberu alu acestui ramu de invetiamentu, pre care va avé apoi invetiatoriulu a si-lu împletí după diferitele împregiurari, în cari se afla. Cu alte cuvinte, în acestu articolu alu meu nu voiú espune materi'a pentru o școlá anumită, ci acést'a se lasa invetiatoriulu a-si alege și întogmí unu cursu separatu pentru clas'a sa, pentru despartiamintele din clasă și după dezvoltarea facultatiloru eleviloru sei. Scurtu, aceste cursuri n'au de scopu a conduce pre invetiatoriu la propunere, ci numai d'alu ajutá în aceea.

Dati-i tóta onórea cuvenită și acestui obiectu, ba jertfiti la începutu mai multu póte cá pentru celelalte obiecte, pentru-ca cum s'a disu mai susu, elu singuru pregatesce loculu instructiunei mai târdiu și din celelalte obiecte, cá în clasele superióre se puteti terminá cu succesu și usiurintia întregu cursulu de invetiamentu prescrișu pentru școléle nóstre poporale. Fia, cá acést'a încercare a mea se dea cele mai placute fructe invetiamentulu poporalu!

Cerculu I de intuițiune: Școl'a.

1. Primele convorbiri cu școlarii începatori.

a) Numele copiiloru.

Micutiloru, voiú ati venitú adi pentru antái'a óra la școlá. Aci ve vedeti mai multi unii cu alții! Multi dintre acesti'a sunt, cu cari ve cunósceti înca mai din ainte de a veni aici, înse cu multi dintre acestia nu ve cunósceti de locu. Pána cându ve veti cunóște bine cu toții, se ve purtati prietinesce unii cu alții, cá mâne toti se veniti cu bucuria și cu placere mare de a ve întâlni éra cum sunteți acum.

Fiindú-ca voi a-ti venitú numai adi la școlá, eu înca nu ve cunóscu pre toti, dar' mi place multu de voi, ca ve vedu asia de veseli înainte mea. Voi nu sciti, ce avemú se facemu aici, înse se fiti numai cu bagare de séma la cele ce ve spunu eu! Pe de alta parte voi vedeti aici înca și alti baiati mai mari cá voi, cu carti, negréla, condee s. a., ei sciu mai multu, mai multu cá voi, de aceea și voi se ve uitati, ce facu ei și se faceti și voi asemenea; ér' voi copiiloru mai mari se ve paziti, cá se nu dati exemple rele acestoru frati mai micuți vostri!

Se începemu a invetiá câte cev'a!

(Acum se rostesc rugaciunea obicinuită de dimineața séu se cântă o cântare cu despartimentulu superioru și pre lângă aceea se grijesc, cá micuții se stea în picióre, se împletéscă și ei mânele frumosu, se se uite dreptu înainte și apoi se asculte în linisce la cei mai mari. După acést'a se ocupa despartimentulu superioru; ér' micuții se instruíéza mai departe precum urméza:)

Mai antáiú voiú se sciu cum ve chéma pre voi. Cum te chéma pe tine? — Dumitru. Pe tine? — Vasile. Si pe tine? — Petru. Acum pe baiete; cum te chéma pe tine? — Mariutia. Adeca Maria, nu? — Maria! bine! Dar' pe tine? — Ana. Si pe tine? Emilia, s. a.

Acum se ascultati la cei mai mari, cá se vedeti cum respundu ei! Cum te chéma pre tine, de colo din urma? Pe mine me chéma Ioanu. Ati auditu micutiloru, elu n'a disu numai: Ioanu, ci: Pe mine me chéma Ioanu. Se întrebú și o copilă. Cum te chéma pe tine? Pe mine me chéma Elen'a. Audita-ti acum micutiloru, cum trebuie se respundeti voi?! Asiadar' cum te chéma pe tine? Pe mine me chéma Dumitru, etc.

Se vedemu pe aceste dóue copile, cum le chéma, mi se pare ca le sciu numele. Asia e, ca pe tine te chéma Victoru? Si pe tine Eugenu? Ba nu! De ce rideti?!... Asia dara pre care dintre voi copile, ve chéma Victor, séu Eugenu? În tóta școl'a asiadar' nu se afla nici o copilă, pre care se-o cheme Victoru séu Eugenu. Ba nici în satulu întregu nu vei aflá un'a cu numele acest'a. Asia dar' cum te chéma pre tine? Pe mine me chéma Victoria. Si pe tine? Pe mine me chéma Eugenia. Victoru e unu nume de baiatu și Victori'a unu nume de copilă. Maria ce feliu de nume e? dar' Stefanu? etc. Acum amú vediutu, ca sunt nume de baieti și nume de copile. Spuneti mai multe nume de baieti?... Acum mai multe de copile!

Se vedemu acum, mai tinu eu mînte numele vostru! Eu voiú strigá unu nume, și cine 'și va audi numele, se ridice mân'a în susu. Dumitru! Aurelu! Pavelu! An'a! Eufrosin'a! s. a. (În fine invetiatoriulu strigá unu nume pre care 'lu pórtă 2 inși).

Niculae! Vedú 2 mâni în susu. Cum te chéma pe tine? Pe mine me chéma Niculae. Si pe tine? Pe mine me chéma Niculae. Tu trebuie se dici: pre mine me chéma totu Niculae. Asia-dar' cum ve chéma pre voi?

Pe noi ne chéma Nicolae. Nu mai aveti voi si unu altu nume, dupa care se ve potu deosebí unulu de altulu. Cum 'i dicu talane-teu alti ómeni?... Pana! Pe tine asia-dara nu te chéma numai Nicolae, ci Nicolae Pana. Si pe tine? Neculae Belu! Câte nume aveti voi? Noi avemu câte 2 nume. Numele dintâiu alu teu se chéma nume de botezu, pentru-ca atunci l'ai capelatu, cându te-ai botezatu. Di: eu amu unu nume de botezu. Care e numele teu de botezu? Numele meu de botezu e Nicolae. Dar' alu teu? etc. Numele celalaltu din urma e numele de familia, pentru ca totu acestu nume 'lu pórta tóta famili'a t'a. Care e numele teu de familia? Dar' alu teu? Si-alu teu? etc. Unii ómeni ve striga pre voi numai dupa numele de familia. Eu inca facu asia. Cându cineva dintre voi are totu acelasi nume de familia, atunci ve strigu si numele de botezu. Luati sém'a de-aci inainte, cându ve voiu mai intrebá de nume; voi trebuie se-mi spuneti pe amendóua. Cum te chéma pe tine? Dumitru Paltanea. Dar' pe tine? Si pe tine? etc.

Bagati de séma, fiacare are se-si spuna pe rându numele seu intregu, cá se ve scriu pre toti aici pe chârti'a ast'a.

Pentru acum destulu; dupa amédi se veniti éra cu totii la scóla, dar' se nu uitati a-mi spune numele vostru si alu tatalui vostru de botezu si de familia!

b) *Timpulu si dilele de scóla, septeman'a si diu'a Duminecii.*

Adi me uitamu pe feréstra de acasa, cându dela unu timpu vedu o multime de baieti si copile pe drumu. Ei mergeau toti pre aceeasi cale cu carti si tablitie subsuóra. Pe cum amu vediutu, ei mergeau la scóla. Mi-amu luat si eu bastonulu si amu plecatu dupa ei mai in urma, dar' nu i-amu pututu ajunge pâna aici in scóla. Voi ati venitu asia-dar' cu totii la scóla. Acést'a e o scóla. Deci, unde te afli tu acum? In scóla. Intregu! — Eu me aflu acum in scóla. (Formulare in choru). Unde ve aflati voi cu totii? Noi cu totii ne aflamu in scóla. Inainte de acést'a erati acasa, la parintii vostri. Parintii vostri v'au trimisu aici. Voi ati venitu la scóla. Aici trebuie se invetiati ceva. Asia-dar' la ce ai venitu tu la scóla? Eu amu venitu la scóla, cá se invetiu cev'a. Repetire. Pentru-ce ai venitu tu la scóla? Dar' tu? Si tu? Si inca tu? etc.

In curendu veti invetiá cev'a, ceea ce voi pâna acum n'ati sciutu.

Surori si frati se mergemu

La scóla se invetiamu!

O di noi se nu perdemu,

Si bravu se ne purtam!

Voi ve aflati acum in scóla. Preste di veniti de 2 ori la scóla; odata diminéti'a la 8 óre si dupa amédi la 2 óre. La 11 óre diminéti'a mergeti acasa, totu asia si dupa amédi la 4 óre. Preste septemâna într'o di nu veniti de locu la scóla, atunci aveti vacatiune. Septemân'a se finesce cu diu'a Duminecii. Duminec'a e diu'a cea din urma a septemânei, atunci inca nu veniti la scóla, fora numai la biserica, unde se facu rugaciuni catra Dumnedieu si se cânta frumóse cântari. Dela o Dumineca

pâna la cealalta e o septemâna. Dupa Dumineca urméza Luni. Luni e antâi'a di a septemânei. Dupa Luni urméza Marti. Marti e a dóu'a di a septemânei. Dupa Marti vine Mercuri, etc. — Duminec'a e a sieptea di a septemânei, cu ea se sfersiesce o septemâna. De aceea Duminec'a suntemu datori a merge la biserica si-ai multiamí lui Dumnedieu, ca preste septemâna ne-a ajutatu de-amu lucratu in pace si multu. O septemâna are 7 dile. Cum urméza dilele septemânei un'a dupa alt'a? Cum se chéma diu'a aceea din septemâna, cându nu mergeti la scóla? Dar' aceea cu care se sfersiesce septemân'a si in care mergemu la biserica? De câte ori veniti pe di la scóla? La câte óre veniti diminéti'a? La câte dupa amédi? La câte óre mergeti acasa diminéti'a? Dar' dupa amédi? Câte dile lucramu in septemâna? Pre care di din septemana o serbamam? Asiadar':

Dumnedieu a lasatu

Si dile de lucratu

Si dile de serbatu;

Siése dile se lucramu,

Pânea se ni-o câscigamu

Cu ea lips'a s'o impacamu.

Dar' a sieptea s'o serbamam,

Domnului se ne rugamu,

Se ne dea-ajutorulu seu

Induratulu Dumnedieu.

(Va urmá).

Lectiuni din geometria in scól'a poporala.

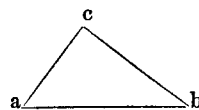
(Pentru clasele superiori).

(Continuare din S. R. 1879 pag. 312).

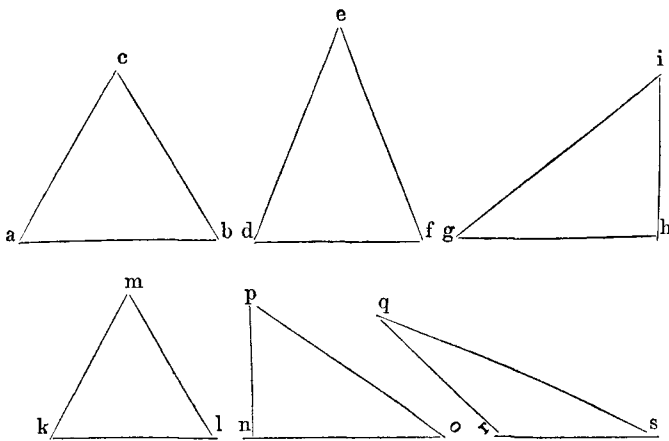
Pensulu: triunghiulu si speciele lui.

1 Repetitiune: Cine mi-ar mai sci spune, ce am invetiatu noi mai pre urma din geometria? (mai multi se scóla). Spune-ne dar' tu G., despre ce am tractatu atunci? (Despre 4 unghiuri). Bine. Asia dar' ce numimu 4-unghiul? De câte specie sunt 4-unghiurile L.? Ce numimu paralelogramu? — Numesce Z, speciele de paralelograme! — Ce felu de unghiuri are patratulu? oblongulu? Dar' trapezulu si trapezoidulu? Cari dintre unghiurile trapezoidului sunt egali? (cele opuse).

Cum sunt laturele si unghiurile in trapezu, trapezoidu? —

2. Privire si tractare: Din câte laturi consta figur'a desemnata aci? Câte unghiuri are? Cum o vomu numi dara? Ce numimu triunghiul N.? — O figura inchisa de trei laturi. Repetitiune. Fiti atenti, copii, la triunghiurile, ce voiu desemná io acum pe tabla, cá se-mi sciti raspunde la intrebarile, ce ve voiu pune apoi!

Mai antaiu vomu considerá triunghiurile din sirulu de-asupra. Priviti laturile la celu de antaiu! Aflati ceva asemenare intre ele? Spune, S. ce observezi tu? dar' tu O.? Asia e, laturile sunt asemena de lungi? Déca e asia, apoi noi le dicemu laturi egale. Repetiesce D. ce s'a disu! — Cum e dar' triunghiulu *abc* in privinti'a laturiloru? (cu laturi egale). Copii, in locu de egal, se dice si equalu si scurtu equi, Triunghiulu *abc* l'amu numi egalulateralu seu equilateralu. Cum numimu noi triunghiulu *abc*? Diceti cu totii: e-qui-la-te-ralu. De ce triunghiulu *abc* e equilateralu? Se ne spuna A.! (are laturi egale).

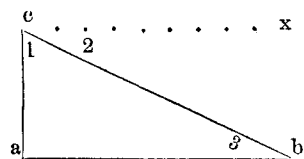
Priviti acum triunghiulu *def*; e si acest'a equilateralu? Câte laturi egale are? (numai dóue). Acele dóue laturi se numescu cruri. Ce am disu N.? Si triunghiulu acel'a, care are 2 laturi egale (cruri), ér' a treia lature, séu mai lunga, séu mai scurta decatu unu cruru, se chiama triunghiulu equicruru. Repetitiune! Asia dar' mai spune-ne odata F. cum amu numitu triunghiulu *abc*? Dar' triunghiulu *def*? — Pentruce E.? —

Acum priviti, copii, laturile triunghiului *ghi*? sunt si acele egale? Vino D. si le mesura cu circinulu! Cum sunt dara? (neegale). Cum vomu numi óre triunghiulu acest'a? Asia e, l'omu numi triunghiulu neequilateralu sau scurtu neegal. H. se ne repetiésca acum, cum amu aflatu noi triunghiurile in privinti'a laturiloru? Ce cugetati, mai aflá-vomu noi si alte deosebiri la triunghiuri, déca privimu laturile? — (nu!) — Pan' aci am privitu laturile triunghiuriloru, acum ne vomu întórce privirile asupra unghiuriloru din triunghiuri. Mai scimiati voi spune, cum amu impartitu noi unghiurile dupa marime? (ascutite, drepte, obtuse). Bine baieti! Acum priviti triunghiurile de pe tabla si le impartiti dupa unghiuri! Vediu, cá nu me intiegegeti, dar' ascultati! Aflamu noi unghiuri ascutite in tóte triunghiurile? Asia-i cá da! Dar' unghiuri drepte unde aflamu? Uitati-ve bine! C. are dreptu, cá in triunghiulu *nop* este unu unghiulu dreptu, celu dela *n*. Dar' cum sunt totu in triunghiulu *nop* cele-lalte dóue unghiuri? (ascutite). Bine! Deci triunghiulu *nop* se numescu triunghiulu dreptu, pentrucá are unu unghiulu dreptu. Repetitiune! — P. se ne spuna, in care triunghiulu este unu unghiulu obtusu séu tempitu? Bine,

in triunghiulu *qrs*. Cum vomu numi dar' acestu triunghiulu? (obtus sau tempitu). Asia dar' triunghiurile sunt: séu drepte, séu tempite; ér' déca n' au nice unu unghiulu dreptu séu tempitu, atunci au totu unghiuri ascutite si se chiama triunghiuri ascutite. Cari triunghiuri de pe tabla sunt ascutite — se ne spuna M.! — N. nu mai afli tu si altele? Acum R. se numésca tóte triunghiurile ascutite de pe tabla! (*abc, def, ghi, klm*). S. spune tu acum, cum se impartu triunghiurile dupa unghiuri? (ascutite, drepte, tempite). Dar' dupa laturi? (equilaterali, neegali, equicruri). — Repetitiune! —

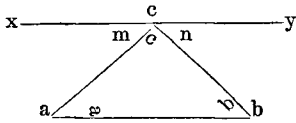
3. Resumare si abstractiune: Spuneti-mi inca odata, ce numimu noi triunghiulu? Insemnati-ve dara: Triunghiulu e o figura inchisa de trei laturi. Repetiesce D! P! G! Z! — Diceti cu totii raru! — Din câte parti esentiali constá unu triunghiulu? (nu sciu). Se pare cá voi nu ati intielesu ceva in intrebarea mea. Mi-se pere, cá nu sciti, ce va se dica parti esentiali. Spuneti-mi dara, ce are unu triunghiulu? (trei laturi si trei unghiuri). Bine! Vedeti baieti, triunghiulu fora 3 laturi si fora 3 unghiuri nu sunt, nu potu fi, asia dara laturile si unghiurile sunt párti esentiali. Repetitiune! Acele párti, fara de cari nu póte fi unu lucru, sunt párti esentiali. Cum amu numitu noi triunghiurile, impartindu-le dupa laturi, H.? Inca odata J.! — De câte specie sunt triunghiurile dupa laturi L.? (3). De câte specie sunt triunghiurile dupa unghiuri, M.? (3). Câte numiri pórtá dar' triunghiurile O.? Ce numimu unu triunghiulu dreptu? Pentruce se chiama unele triunghiuri tempite? —

Se desemnámu inca unu triunghiulu, inse dreptu. Spune-mi T., câte unghiuri drepte póte se aiba unu unghiulu dreptu? Dine, numai unu! — Cá se potu desemná cu man'a libera unu unghiulu dreptu, cum trebue se tragu cei doi cruri, cele dóue laturi, unulu catra altulu? Asia-i, cá trebue se cadia unulu pe altulu verticalu? Eca asia:

Unde-i unghiulu dreptu aci N.? (la *a*). Câte grade are unu unghiulu dreptu? (90°). Ce feliu de unghiuri sunt cele dela *b* si *c*? — C. ce feliu de unghiulu e *abc*? Scimu noi, câte grade au unghiurile *b* si *c*? (nu!). Dar' vomu aflá numai decátu, déca veti fi atenti. Cum vomu puté aflá? (déca le vomu mesurá). En' se le mesuri tu, cá se vedemu mai sci, cum se mesura unghiurile? (Inv. ajuta aci pe scolarulu). Dar' io mai potu aflá acést'a si altcum. Priviti aici, io tragu din *c* o linia paralela cu *ab* si o numescu d. e. *cx*. — Acum avemu in *c* dóue unghiuri, se le insemnámu cu 1, 2. — Aceste dóue unghiuri la olalta, adeca $\angle 1 + 2 =$ unu unghiulu dreptu. Pentruce? Cum cadu laturile *ac* pe *cx*? (perpendicularu). Si acum revocati-ve in memoria, ce am invetiatu noi mai de de multu despre unghiuri alterne. Cine mi-ar' puté-o spune? Bine! Eca io puú numerulu 3 in unghiulu *b*. — Ce feliu

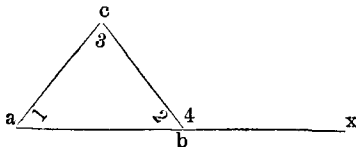
de unghiuri e și 3 ? — (alterne interne). Si cum sunt între sine unghiurile alterne, G ? — (egale). Asia dară deca $\sphericalangle 1 + 2 =$ unu unghiuri dreptu, apoi trebuie se fia și $\sphericalangle 1 + 3 =$ unu unghiuri dreptu. Deci unghiurile $1 + 3$ facu $= 90^\circ$, ungh. a éra $= 90^\circ =$ sum'a unghiurilor interne ale unui triunghiuri dreptu e $90 + 90 = 2$ drepte $= 180^\circ$. Repetitiune. — Inse copii, tóte triunghiurile au 180° în unghiurile lor interne? Se cercâmu la unu triunghiuri ascutitu. Éca:

Triunghiulu abc are trei unghiuri $a + b + c$, cari trebuie se aiba la olalta 180° . Spre scopulu acest'a tragemu paralelu cu ab lini'a xy prin punctulu c . — Acum in giurulu lui c s'au nascutu 3 unghiuri, $m + c + n$, cari tóte facu unu unghiuri oblu séu dechisu (intinsu). Câtu-i de mare unu unghiuri oblu? (180°). Asia dar' $\sphericalangle m + c + n = 180^\circ$. Inse $m = a$ cá alternu, asemenea $n = b$ cá alternu. — Deci in locu de m si n putem pune pe a si b si dicemu $\sphericalangle a + b + c = 180^\circ = 2$ Recte. Deci sum'a unghiurilor interne ale unui triunghiuri e totu-de-un'a $= 2 R$. séu 180° . Repetitiune!

Déca intrunu triunghiuri sum'a unghiurilor e 180° , intrebue pe B , póte-se aflá într'unu triunghiuri mai multu de câtu unu unghiuri dreptu? (nu). Acést'a vi-o tieneti minte bine. Di-o si tu D . încă odatal! C . se ne spuna, câtu-i de mare unu unghiuri internu dintr'unu triunghiuri, déca celelalte dóue la olalta sunt 130° ($180 - 130 = 50^\circ$). Diceti baieti: déca cunóscemu dóue unghiuri dintr'unu triunghiuri, putem aflá si pe alu treilea! —

Acum se ve mai aretu ceva, éca aci unu triunghiuri, a carui un'a lature o lungescu in afara d. e.:

Aci aveti trii \sphericalangle interne, $1 + 2 + 3$, si unu \sphericalangle esternu 4 . — Spune-mi G ., câte grade au unghiurile interne $1 + 2 + 3$? (180°); dar' unghiulu $2 + 4$ internu si esternu? ($\sphericalangle 2 + 4 = 180^\circ$). Ce unghiuri sunt $\sphericalangle 2 + 4$ (lateralu, séu vecine-contige). Asia dar' $\sphericalangle 1 + 2 + 3 = \sphericalangle 2 + 4 = 180^\circ$ si prin urmare $\sphericalangle 4 = \sphericalangle 1 + 3$. — Diceti: Unghiulu esternu dela unu triunghiuri e egalu la sum'a celoru dóue unghiuri interne opuse! Repetitiune.

Se cautamu acum, baieti, in ce relatieune stau unghiurile cu laturile unui tri-unghiuri. Desemnati unu triunghiuri equilateralu! Cum sunt aci laturile între sine? (egale). Dar unghiurile? (egale). Diceti: Candu laturile unui triunghiuri sunt egale, atunci sunt si unghiurile! Intórceti-o asia: Candu unghiurile unui triunghiuri sunt egale, atunci sunt si laturile. Repetitiune! Esprimati-o acum asia: la laturile egali corespundu unghiuri egale si vice-

versa! — Déca veti constrú unu triunghiuri equicruru, de ce ve veti convinge? Cate laturi sunt aci egale? Deci cate unghiuri trebuie se fia egale? Cum zacu unghiurile ce corespundu laturiloru? (opuse). Construiti unu triunghiuri cu laturi neegale si asemenati laturile cu unghiurile! Ce aflati? Bine! In fine tieneti-ve in minte ca: Dóue laturi ale triunghiului trebuie se fia la-olalta mai mari de catu a trei'a. Ce amu disu A ? B ?

4. Aplicari: Desemnati unu triunghiuri equilateralu, a carui un'a lature se fia 4 cm!

Cum se va numi acestu triunghiuri cu privire la unghiuri? De cate grade trebuie se fia unu unghiuri, déca tóte trei sunt egale? — Construiti unu triunghiuri dreptu! Póte se fia acest'a triunghiuri equilateralu? (nu). Dar' equicruru póte fi? (dá). Inca cum mai póte fi dupa laturi triunghiulu dreptu? (c. I. neegale). Catu-i de mare sum'a unghiurilor interne ale unui triunghiuri? Póte-se constrú unu triunghiuri equilateralu, ale carui unghiuri cate unulu se fia cate 50° ? Dar' unulu cu cate 70° , si pentru ce nu? — Construiti unu triunghiuri din laturile urmatóre $a = 4$ cm, $b = 5$ cm, $c = 3$ cm, si unulu cu laturile: $a = 3$ cm, $b = 4$ cm, $c = 8$ cm. Care se póte si care nu, si pentru-ce? raspundeti in scrisu! — Cate unghiuri tempite potu obveni într'unu triunghiuri? De ce? (Va armá).

Conferinti'a inteligentiei romane gr.-cat. din Siomcut'a mare.

In 4 Maiu st. n. s'a tinutu o conferinti'a a inteligentiei romane gr.-cat. din dieces'a Gherlei in Siomcut'a mare in care s'a decisu a se face toti pasii legali pentru reactiunea sinodalitatii bisericeii gr.-cat. Spre acestu scopu s'a alesu o delegatiune din barbatii cei mai de frunte din intréga dieces'a Gherlei, care va compune unu memorandu pentru reactivarea sinodalitatii. Dupa compunerea memorandului se va convocá o deputatiune din tóte tinuturile pentru inaintarea acestui memorandu la episcopulu din Gherl'a. Resultatulu 'lu dorimu se fia inbucuratoriu si satisfactoriu toturora româniloru.

Bibliografia.

Invitare de prenumeratiune la *Indreptariu practecu pentru pastorii sufletesci* de Titu Budu, concepistu episcopescu si vice-notariu consistorialu in Gherl'a. Oplu va fi de 30—35 cóle, pretiulu 2 fl. 10 cr. de platitu dupa primirea oplui. Colectantii dela 10 exemplarie primescu unulu rabatu. Prenumeratiuni primesce si redactiunea acestei foi.

Se afla sub presa si se póte comandá la tipografi'a subsemnata *Harp'a si Caval*, poesii de Theocharu Alexi (Stanu Pârlol). Petiulu unui esemplaru octavu 140—150 pagine pe hârtia de lucsu brosiatu 50 cr. in legatura de lucsu (daurita) si cu stampa artistica, reprezentându orasiulu Brasiovu 1 fl. v. a. Acést'a colectiune de poesii atátu in privinti'a coprinsului, câtu si in privinti'a infaçisierii ei va meritá, cá se ocupe unu locu pe més'a fiacarui salonu. Tontsch si Kellemen, tipografi'a in Brasiovu.

Nepotulu cá unchiu, comedia in trei acte, tradusa dupa Schiller de Petra-Petrescu. Sibiu, 1880. Pretiulu 25 cr. cu trimitere francata.

De acelasu autoru se mai afla:

Biografii romane, dupa Grube, 9 cóle, 50 cr.

Mandrinu, capitanulu banditiloru. Novela, 14 cóle, 70 cr. trimisa franco.